Hardi Irsai Angéla

A NÁNDORFEHÉRVÁRI DIADAL (1456)

KONSTANTINÁPOLY BEVÉTELE

Amikor 1451. február 8-án meghalt II. Murad szultán, az Oszmán Birodalom élére fia, II. Mehmed (Mohamed), a Hódító (1451–1481) került. Még kiválóbb, erősebb és tehetségesebb császár volt, mint apja, s azzal a céllal lépett a török trónra, hogy az iszlám vallást tovább terjessze fegyverrel és erőszakkal. Hatalomra jutása után rögtön a roskadozó és megsemmisülésre érett Bizánc fővárosára, Konstantinápolyra vetette szemét. Hatalmas sereggel és hajóhaddal indult ellene. 1453. május 29-én dőlt el a tusa, amikor a szultán óriási hada hosszabb ostrom után rohammal foglalta el a kétségbeesetten védekező várost. Maga a bizánci császár hősi halált halt; a Keletrómai Birodalom megszűnt létezni, a kereszténység egyik büszke fővárosa pedig a győztes hódító új székhelye lett.

A tehetséges és céljainak elérésében önfejűen kitartó szultán azonban nem vesztegette az időt. Már a következő évben Szendrőt (Smederevo), a szerb despotaság központját vette ostrom alá, majd felszólította Brankovics Györgyöt (Đurađ Branković), adja át országát, mire az rémületében magyar földre szökött, teljesen magára hagyva Szerbiát.

Ezek után a sikerek után II. Mehmed Nándorfehérvárnak, Magyarország kulcsának bevételére tett előkészületeket. Birodalma minden erejét erre szánta: gyártotta a sok-sok hadieszközt, ágyúkat, puskákat, ostromlógépeket, gyakoroltatta a katonákat, s óriási flottát szervezett, hogy seregével ne csak a szárazföldön, hanem a tengereken is kellő nyomatékkal lépjen fel.

MAGYARORSZÁG MEGMENTŐJE

De készült közben Magyarország is. Az urak ugyanis idejekorán megérezték, hogy komoly külpolitikai bonyodalmak várnak rájuk. Tudták, hogy Konstantinápoly eleste világraszóló esemény, s az ország legdélibb végvára, a mai Belgrád sem állhat ellen sokáig a pogány ostromnak. Nyitott kapun, a Duna mentén, mindjárt Budáig törhettek előre a török csapatok. Ezért minden reménykedő hazafi, mint már annyiszor addig, Hunyadi Jánostól várta a csodát.

Hunyadi János

Nem volt titok senki előtt, hogy a török senki mástól nem fél, csak Hunyadit féli és rettegi.

Az 1454. január 25-ére sürgősen összehívott budai országgyűlés ilyen körülmények közepette, még V. (Utószülött) László (1452–1457) király távolléte ellenére is, fontos határozatokat hozott az elkerülhetetlen háború megszervezéséről. Elrendelte a telekkatonaság felállítását: a nemesség száz jobbágyporta után négy lovast és két gyalogos íjászt volt köteles kiállítani. S az ily módon megalakuló sereg élére egy évre a „kontyosok" harcmodorát már kiválóan ismerő Hunyadit nevezte ki.

KORTÁRS JELENTÉS HUNYADIRÓL

Ő ugyanis a déli végeken járta ki a török elleni harcok iskoláját. Előbb néhány kisebb várat védett, majd szörényi bán lett, temesi főispán és erdélyi vajda. Csillaga gyorsan emelkedett. „Korának valamennyi halandója közül arra a dicsőségre jutott, hogy – mivel mi sem hiányzik belőle az erények közül, melyekkel a legkiválóbb hadvezéreknek kitűnniük illik, és ezért vagyonát roppant mód

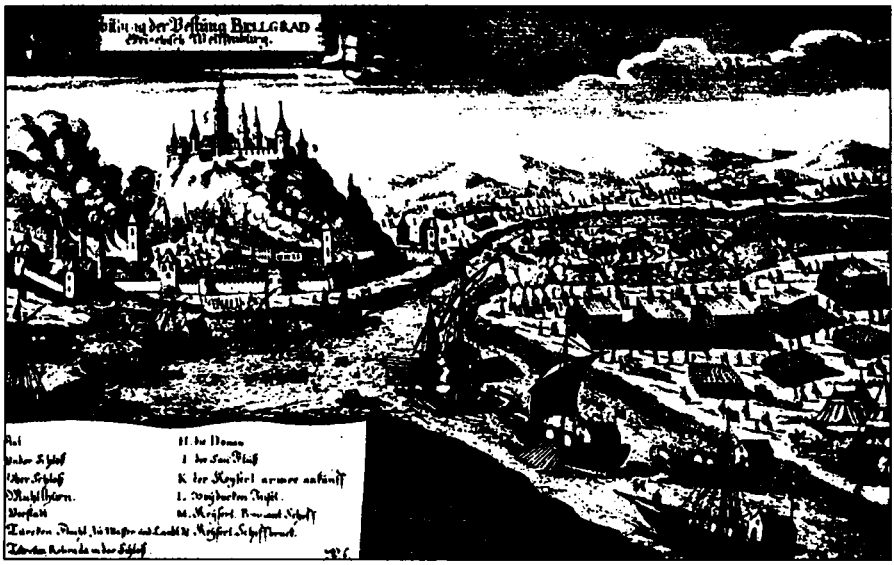

Nándorfehérvár (korabeli metszet)

megnövelhette volna, ha lelkét uralomvágy önti el, mégis egyedül a keresztény nép ellenségeivel szemben viselt harcot, holott nem ritkán... az erényeire irigy és ezért végveszedelmére igyekvő keresztényekkel kellett megküzdenie azok súlyos kárára. Hát igen, férfi, aki germánok és dákok, pannonok, misinaiak és minden más, ezekhez közeli tartományokat lakó nemzetek között szinte egyedül termett hadra, a veszedelem felvállalásában rettenhetetlen, lelkének nagysága úgyszólván mérhetetlen, megfontoltságban senkinél sem alábbvaló, leleményességben, ami a hadvezér legdicséretesebb erénye, nincs párja, bámulatosan tűri a fáradságot, hideggel, éhséggel, szomjúsággal, virrasztással szemben türelme hihetetlen, s jóllehet bátorsága és neve mindig félelmet keltett az ellenségben, mégis, ami Murád török zsarnok számára szörnyű és bámulatos, az a gyorsaság, amit a cselekvésben mindig tanúsít. Elsőként megy a csatába, és azt befejezve utolsóként távozik. Lelki nagyságának megfelel testi ereje, bár termete közepes, feje nagy, ami azonban egyáltalán nem torzítja el alkatát, hanem a legbátrabbak okosságának jegyét kölcsönzi neki, arcszíne pirosas, haja szőke, tekintete vidám, hacsak szomorúság nem felhőzi. Olykor megharagszik ugyan embereire, de gyorsan visszafogadja őket kegyébe; nincs beszédjénél hevesebb, nincs lelkesítőbb, ha a katonák bátorságát harcra vagy helytállásra kell feltüzelni; míg a csata folyik, mind a jó katona, mind a bátor vezér posztján helytáll." (Pietro Ransano, Minden idők évkönyvei, XV. századi forrás)

II. Mehmed

JÖNNEK A TÖRÖKÖK!

Közben 1455. június 1-jén II. Mehmed szultán elfoglalta Novo Brdót és vele együtt Dél-Szerbia tágas vidékeit. A veszedelem feltartóztathatatlannak látszott. Európa rémülten nézte az eseményeket, de még mindig semmit sem tett, hogy megállítsa az újabb, az előző évekhez képest sokkal nagyobb áradatot. Nem volt az egész keresztény világban senki, aki kötelességének érezte volna, hogy segélyhadakkal járuljon hozzá a veszedelemben forgó népek megvédéséhez.

A következő év áprilisának elején Budára is megérkezett a hír, hogy II. Mehmed szultán nagyszabású támadást tervez Magyarország ellen, s elsőként Nándorfehérvárt akarja bevenni. A főurak és főpapok erélyesen követelték a nagy veszedelem elhárítására szükséges intézkedéseket, és 1455. június 5-én Győrbe hívatták Kapisztrán János (Giovanni di Capistrano) itáliai ferencest, hogy gyújtó hatású beszédeivel kereszteseket toborozzon a pogányok ellen. „Kapisztrán barát mezítláb rótta Európa útjait, és fantasztikus hatással prédikált a bűnök ellen. Tíz- és százezrek hallgatták szónoklatait, s bár kevéssé értették latin nyelvű szavát, fanatizáltan követték" – jegyezte le Thuróczy János krónikaíró. Ugyanakkor III. Calixtus pápa Carvajal bíborost követként német és magyar földre, valamint a törökök által elfoglalt területekre küldte a háború hirdetése céljából.

Hunyadi János a nándorfehérvári csatában

ŐRSÉG NÉLKÜL A BUDAI VÁR

Napról napra nőtt a hatalmas és félelmetes ellenség közeledésének rettenetes híre. A szultán óriási hadi előkészületeket tett Magyarország déli védőbástyájának, Nándorfehérvárnak a megvívására. Biztosra vette, hogy minden számítás szerint győzni fog. „Kívánságában és gőgjében fentebbre tört, s azt hitte, hogy általa megújulnak hajdani Nagy Sándor győzedelmes napjai... Egy isten az égben, egy uralkodó a földön" (Thuróczy) – ez volt a jelszava.

Ám a török előkészületek hírére V. László, „a fiatal fejedelem mélységesen megfélemlett; nem kevésbé zavarodott meg a harcias német lelkületű Ulrik gróf, aki tanácsosaival irányította a királyt. Nem is tanakodtak az ország biztonsá-

gáról, nem is készítettek fegyvert az ellenség ellen; mintha hírét sem hallották volna az egésznek, egy éjszaka, a sötétség leple alatt elhagyták Buda várát, és sietvést Bécs várába igyekeztek. A budai vár őrség nélkül, nyitva maradt fél hónapnál is tovább". (Thuróczy)

A magyar közvélemény, a király és tanácsadói gyávaságának hírére, annyi féltékenység és civódás után most már igazán érezte, hogy az állam sorsa kockán forog, és egyedüli megmentője a régóta irigyelt és annyit gyalázott Hunyadi János. Az ő erőfeszítése és buzgósága, valamint a keresztet felvett Kapisztrán János, a jámbor barát lángoló szava felébresztette a hazaszeretetet és a harci kedvet, főleg a szegény sorsú jobbágyság-parasztság tömegeiben.

A közelgő veszedelemnek végül is sikerült felvernie gondtalan álmaiból a budai udvart, de hiába rimánkodott segítségért Európához. Az ország egyedül maradt a világtörténelmi küzdelemben.

A SORSÁRA HAGYOTT MAGYARORSZÁG

Sajnos, akadtak olyanok is a főurak között, akik nagyon félvállról vették Magyarország megmentését. Sokan félreálltak, gonosz indulattal azt hangoztatva, hogy a háború a nagyravágyó Hunyadi személyes ügye, intézze el úgy, ahogy legjobban tudja. Azzal vádolták meg, hogy a királyi pénzekből a maga zsebét tömi, a szultán fizetett embere.

Ebben a borzasztó fejetlenségben, amikor sokan megszegték és elfeledték kötelességüket, más nem is maradt hátra, mint hogy a „hadak villáma" egyedül teljesítse feladatát. Hunyadi leveleivel felverte Európát. Azt üzente a Szentszéknek, hogy ő maga 10 000 lovast tud felszerelni, Magyarország pedig még 30 000 főnyi hadat képes kiállítani, amely a többi keresztet felvett erőkkel együttesen 100 000 főnyi sereget tenne ki. Abban bízott a nagy hadvezér, hogy „három hónap alatt oly csapást mér a törökre, hogy nem marad hely számára Európában, sőt reméli, hogy Jeruzsálemet is visszafoglalja..."

De hiába égett az egész keresztény világ az optimizmus lázában, és hiába hangoztatta a sikert ígérő jövendölést valamiféle Keleten felfedezett kézirat alapján, amely szerint az 1456. évben „a keresztények nagy hada támad", Konstantinápoly előtt a felbőszült erők a szultánt megölik, „az összes pogányt kiirtják", majd a francia király visszafoglalja a Szentföldet... A jóslás alaposan melléfogott: VII. Károly francia uralkodó meg sem ígérte a tervezett akcióban való részvételt, s a többi nyugati koronás fő is egymás után mondta le a keresztes hadjáratot. A kiszemelt fővezér, Fülöp burgundi herceg a kritikus hónapokban nem is hallatott magáról. Hiába állította le III. Calixtus a pápai állam területén folyó nagyszabású építkezéseket, s hiába fejtette le könyvtárának értékes példányairól az arany- és ezüstcsatokat, csakhogy pénzt szerezzen a törökellenes harchoz.

A terv csúfos összeomlás előtt állt. Az optimizmus teljes pesszimizmusba és pánikhangulatba csapott át, amikor Budára újabb hír érkezett, hogy a szultán Nándorfehérvár felé vette útját. Az országgyűlésnek nem maradt más hátra, mint hogy kiadja a parancsot: az összegyűlt sereg azonnal vonuljon a déli határra. Csakhogy sereg sehol sem volt: Magyarország szinte egész nemesi tábora, a nádorral, az erdélyi vajdával, a főpapokkal, sőt a királlyal együtt eltűnt a színről. V. László „vadászat ürügyén" komolytalanul Bécs alá vonult, sokkal fontosabbnak tartva volt gyámjának, III. Frigyesnek az osztrák rendekkel kirobbant összetűzésébe való beavatkozását, mint a Belgrád felé hömpölygő félelmetes ellenség megállítását. A csalódott pápa keserűen ostorozta az árulókat. Egyedül Hunyadi – a nagy humanista, Aeneas Sylvius szavai szerint –, „a töröknek egyetlen félelme és vallásunknak legerősebb kardja" volt az, aki a „hitetlenek" előrenyomulásának hírére tüstént Szeged környékére sietett, hogy magánhadseregét összegyűjtse.

Ugyanabban az időben a kereszt hirdetésével Magyarországon megbízott idős ferences szerzetes, Kapisztrán János, a hazai Ferenc-rendiek kisszámú csapataival 1456 áprilisában elhagyta Budát, és több mint két hónapon át Baranya, Bács, Bodrog, valamint Csanád megyében, „az ország eme alsó részein, ahol a nép remeg, de vad oroszlánként kész harcolni a török ellen", faluról falura járt, kereszttel jelölve meg az önként jelentkező „csupa köznéphez tartozót, parasztokat, szegény embereket, falusi papokat, deákokat".

Közben ismét rémhírek érkeztek Budára, hogy a szultán még június folyamán kb. 90 000 fegyveressel Nándorfehérvár alá érkezik. Rómában már 300 000 főből álló ellenséges hadról beszéltek; azt a mesét terjesztették, hogy a török császár, vagyis az Antikrisztus „nem kíván egyebet a magyaroktól, mint hogy biztosítsanak átvonulást Itália felé", Hunyadi pedig „hajlamos megnyitni fülét az ajánlatra...". Természetesen ebből semmi sem volt igaz, mert a „hadak villáma" akkoriban az Al-Dunánál már javában az ellenállás megszervezésén dolgozott. Nándorfehérvárt kipróbált őrséggel látta el, a kapitányságot sógorára, a bátor és kitartó Szilágyi Mihályra bízva.

SEGÉLYKÉRŐ ÜZENETEK

A nyomasztó hangulatnak azonban még nagyobb súlyt adott egy természeti jelenség. Június 3. éjjelétől kezdve szinte egy hónapon át hatalmas üstökös – a Halley-üstökös – világított az égen, és csóvája keletre mutatott, a korabeli asztronómiai leírások szerint azért, mert szörnyű csapás készült a keresztény világra. Kapisztrán ügyesen kihasználta a nagy riadalmat. Közhírré tette, hogy ő egyenesen Krisztustól kapott magyarázatot látomás útján: „Ne félj, ijedős nyáj! Isten megadja nekünk az óhajtott győzelmet ellenségeink fölött, ezt jövendelik bizonyossággal a feltűnt csillagok."

Ilyen légkörben fogalmazta meg a Szentszék 1456. június 29-én a később *Bulla orationumnak* elnevezett rendeletét, azzal a céllal, hogy „jel adassék minden hívőnek, hogy imáikkal segítsék azokat, akik a török ellen harcolnak" és „állhatatos fohászkodással engesztelják meg Istent". A bulla minden templomban könyörgéssorozatot indított el „a pogányok ellen", és megkövetelte, hogy naponta, az addigi reggeli és esti harangszó között, „déltájban" háromszor kongassák meg a harangokat. Aszerint, hogy a harangozás alatt a hívek hány Miatyánkot és Üdvözlégyet imádkoznak el, azzal a végkicsengéssel, hogy „Istenem, tedd, hogy ellenségeink pusztuljanak, tégy csodát!", a rendelet 40–100 napi bűnbocsánatot helyezett kilátásba.

A CSATA

A végveszedelem óráiban szinte teljesen magára maradt Hunyadit a Balkánról érkező vészhírek arra sarkallták, hogy erélyesen, haladék nélkül cselekedjen. Míg a főnemesek nagy része legerősebb váraikban húzódott meg, és onnét nem mozdult, ő elhatározta, hogy személyesen veszi át a parancsnokságot a Kapisztrán által toborzott, leghűségesebb paraszti és kisnemesi keresztes csapatok felett, amelyekhez csak imitt-amott csatlakozott néhány kósza külföldi lovag. Így a vár felmentése végül is attól a 20 000–25 000, Hunyadi – egykorú becslések szerint – kb. 4000–6000 létszámú seregét kiegészítő, főleg délvidéki, fütykössel, parittyával, cséppel, csáklyával, fejszével, kaszával felfegyverzett paraszttömegtől függött, amely szembe mert szállni a négyszeres túlerővel.

A II. Mehmed vezette erők a Szávától a Dunáig terjedő vonalban ütöttek tábort, a Dunán pedig, az erődítmény katonai és élelmiszer-utánpótlásának megszüntetésére, mintegy 200, egymáshoz szorosan láncolt hajóból gátat létesítettek. A néhány ezres őrség borzongva figyelte az elszigetelésüket.

A „hitetlenek" először a várfalat akarták lerombolni, s ezért az akkori világ legnagyobb ágyúival napokig lövették. „A hadi gépeket... a várnak a síkságra néző oldalán állították fel. Némelyekkel a vaskos várfalakat törték, mások pedig a magasba, a levegőbe hajigáltak óriási nagy köveket, amelyek a város falain belül óriási robajjal lehullva, villámként, hirtelen halállal öltek meg minden élőt, akit értek. Éjjel-nappal szüntelen dörögtek az elsütött hadigépek, és rettenetes morajuk elhallatszott több mint huszonnégy magyar mérföldnyire, egészen Szeged városáig és körös-körül a környékre. Folyton működtek a hadi gépek, szakadatlanul okádták a füstöt; a napfényes, tiszta eget sűrű ködfelhő árnyékolta be, és a lengedező szellők kénbűzzel keveredtek; sem a forró nyári nap, sem a hűvös éj sötétje nem hagyott nyugtot az ostromlóknak, ostromlottaknak egyaránt. Gyászos csatározással telt minden idő. Ekkora lövetéstől megromlottak a derék tornyok ormai, szétomlottak az épületek és földdel egyenlővé lettek az embereket és várat védő magas falak. Mit mondhatunk még? Csak azt, hogy a védők halálos félelemtől leverten várták utolsó napjukat." (Thuróczy)

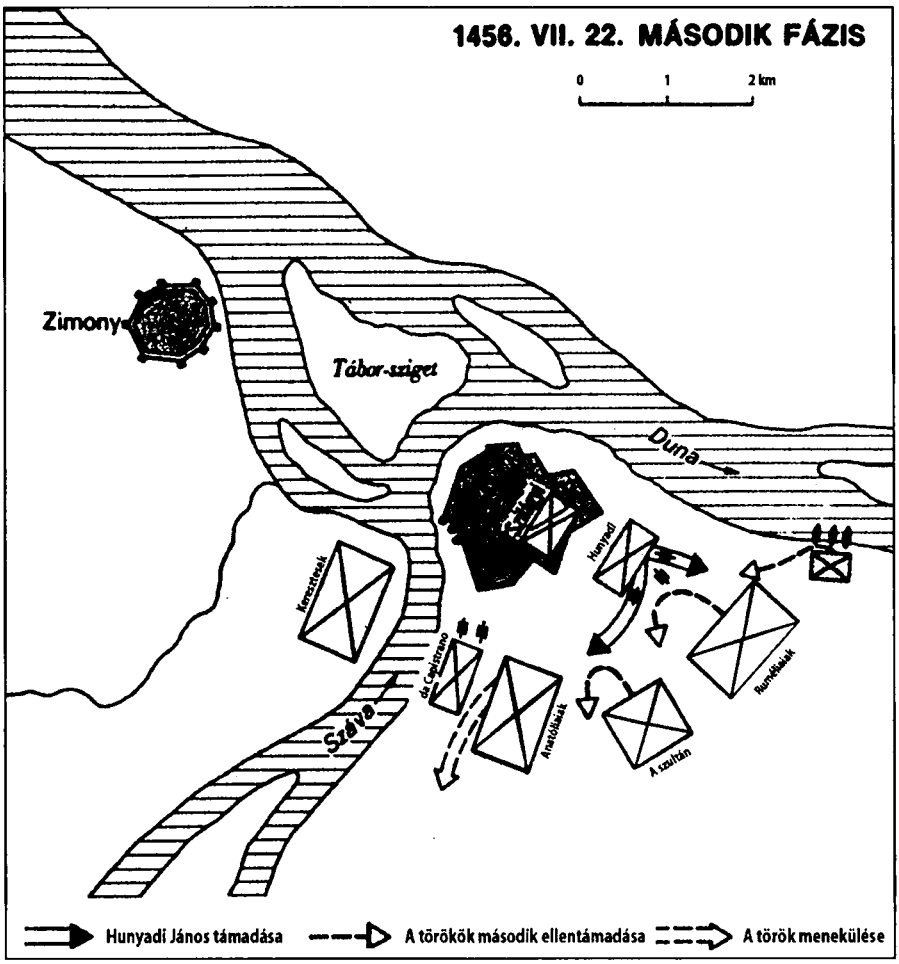

A nándorfehérvári győzelem vázlatrajza

Hunyadi június 12-én indult el Keve (Kovin), majd Belgrád felé. Serege az ellenséges hajózár felett, a Duna mellett egyesült az ott állomásozó keresztesekkel. Az éles elméjű hadvezér rögtön átlátta, hogy meg kell semmisíteni a török gályákat, mert különben Nándorfehérvárt éhhalál fenyegeti. Ezért gyorsan összegyűjtött minden használható környékbeli hajót, s a Duna oldalait megszállva szétverte a lánccal összekötött gályákat. „Oly nagy volt a vérontás, hogy a teméntelen öldöklestől a Duna tiszta vize véres foltokkal kavargott." (Thuróczy)

A felmentő sereg egy része ezután bevonulhatott a várba, a többiek a Száva szigetén szálltak táborba. Idegfeszítő várakozásban telt el a következő hét mind a két fél számára: a magyarok a törökök balszárnyát fenyegették, míg II. Mehmed ágyúi változatlan hevességgel törtek réseket a falakon.

Mivel a nagy ágyútűz ledöntötte a külső vár falait, a szultán a vízi csata után egy héttel, pontosabban július 21-én, általános rohamot rendelt el. Elkeseredett kézitusa kezdődött. A döntő rohamban a törökök eljutottak a belső vár kapujáig. A védők különösen a Fellegvárba vezető kapunál hullatták vérüket.

Amikor már a belső falak is ostrom alá kerültek, döbbenetes eset történt. Hunyadi egyik idős katonája vakmerő megoldást választott. Dugovics Titusz, észrevéve azt a janicsárt, aki a vár fokára akarta kitűzni a lófarkas zöld zászlót, ellenfelét magával rántotta a mélybe. A horvát vitéz meghalt, de hősi tettével lelket öntött társaiba.

A várvédő csapat veszélyes helyzetében már-már oda jutott, hogy a következő rohamot nem éli túl, amikor a keresztesek – július 22-én – váratlanul, parancs nélkül kitörtek a várból, s megindultak a török arcvonal felé. A pogány császár jó ideig figyelte a bottal, kaszával felfegyverkezett „kézművesek, parasztok, szegény emberek, falusi papok, deákok, kolduló barátok" seregét, aztán a lovassága élén a hátukba került, s elvágta a visszavonulásuk útját, mire Hunyadi, belátva ellenfele végzetes hibáját – ugyanis a lovasság elmozdításával a török tüzérség fedezet nélkül maradt –, rohamra indult, elfoglalta ágyúikat, és II. Mehmed ellen fordította őket. A szultán két tűz, Kapisztrán keresztesei és a nagy törökverő csapatai közé került: serege felbomlott, menekülni kezdett, a csata eldőlt.

Hunyadi a török ágyúkat beszögeztette, majd visszavonult a várba. A győztesek másnap arra ébredtek, hogy az ellenségnek hűlt helye sincs. A mezőt „kontyos" hullák borították, a vezérkar java elesett, a szultán megsebesült. A világhódítót „paraszti kéz verte le, járatosabb a kapa, mint a fegyver forgatásában" – írta Thuróczy.

A véres nándorfehérvári csatában az addig legyőzhetetlennek vélt, rettegett ellenség annyira megtört, hogy II. Mehmed, a komolyan megsebesült szultán, cserbenhagyva hűséges táborát, fejveszetten vonult vissza, „minden hadi felkészültségétől megfosztva, minden ágyúját meg egyéb odavontatott ostromgépét otthagyva, hadinépének mérhetetlen pusztulásával tért vissza hazájába. De később sem volt kellemes számára, hogy valaki az ő jelenlétében ezt a várat emlegette... és őt, aki hencegő lélekkel és gőgös szemmel uralkodni akart az egész földkerekség felett,... aki sok kürt és dob hangjának kíséretében nagyon is vidáman jött, szomorúan, az éj csendjének leple alatt, gyalázatosan futott el". (Thuróczy)

A NÁNDORFEHÉRVÁRI GYŐZELEM NAGY ÁRA

Bekövetkezett a szinte lehetetlennek tartott, de erősen óhajtott csoda: Hunyadi János és maroknyi serege végső erőfeszítés árán megmentette „Magyarország kulcsát és kapuját", világraszóló győzelmet aratott. Ezzel hetvenévnyi haladékot szerzett veszélyeztetett hazájának, s Európának is nyugodtabb napokat harcolt ki.

Segíteni nem segített, de ünnepelni ünnepelt a keresztény világ. Mindenütt örömharangokat kongattak meg a keresztények, és körmenetelekkel adtak hálát az istennek a magyar győzelemért. Olyan végtelenül nagy volt a vigadozás, hogy a pápa még fejedelmi koronát is akart küldeni a törökverő hősnek. De elkésett vele: a nándorfehérvári diadal nagy árat követelt, s az örömet nemsokára mély gyász váltotta fel, mert a keresztes harcosok táborát a félelmetes pestis miatt sürgősen fel kellett számolni. Akiket a török le nem vágott, azokat most a dögvész kaszálta sűrű rendekben. Magát Hunyadit is leterítette, alig három héttel a világraszóló diadal után.

HUNYADI JÁNOS HALÁLA

A hetvenedik életévéhez közel járó Hunyadi „a folytonos fegyverforgatásban s a kormányzás gondjaiban megfáradván erejét vesztette, betegségbe esett. Kevés napi kórság után Zimony városába szállították". (Thuróczy) De már nem volt mentség: 1456. augusztus 11-én a járvány a vezért is elragadta, s nem sokkal később költözött el az öröklétbe a keresztesek bátor vezetője, az ékes szavú Kapisztrán János ferences prédikátor is, aki halála előtt a következő szavakkal búcsúzott hűséges társától és Nándorfehérvár legnagyobb hősétől:

Üdv, mennyei ragyogás
Ország koronája, lehulltál.
Földnek fényessége, kihunytál.
Hej, széttört a tükör, melybe tekinteni reméltünk.
Most, ellenséget legyőzve, országolsz istennel
S diadalmaskodol az angyalokkal,
Ó, derék János!

(Thuróczy: *Magyar Krónika)*

A „hadak villámának" sírja Gyulafehérvárott ma is látható. Halálának híre leverő volt. „Nagy siralom támadt egész Magyarországon. Szinte az egész kereszténységet felzavarta a nagy fájdalom, midőn meghallotta, hogy első harcosa befejezte életét. Fenn, a magas égboltozat csillagai is megjósolták halálát; ugyanis halála előtt a magas légben csodálatos üstökös csillag jelent meg. Maga Mahomet (II. Mehmed) császár is, bár a gróf úr kevessél halála előtt Nándorfehérvár alatt megfutamította, amikor György rác despota (Brankovics György) a császár vigasztalására megjelentette neki a gróf úr halálát, mondják, lehorgasztotta fejét, sokáig hallgatott, majd a követnek azt mondotta, hogy ámbár ellensége volt, fájlalja elmúlását, mert soha a világnak kezdeteitől fogva ennek mása nem volt még a fejedelmi emberek között." (Thuróczy)

A hadvezér nagyságát sokan, ellenfelek és barátok egyaránt, tisztelettel idézték a későbbiek folyamán is, hiszen – XIII. Kelemen pápa szavai szerint – „az ellenség hatalmas seregei fölött kivívott küzdelmeivel nevének olyan dicsőséget biztosított, hogy az a késő századokban sem fog feledésbe menni".

Dombormű Hunyadi János síremlékéről

HUNYADI JÁNOSNAK SÍRFELIRATA

„Pannonföld bástyája, török had mennyköve, János álmodik itt, ha ugyan fedheti sír röge őt. Mert ahogyan Belgrádnál győzött volt a pogányon: lett a halálon is úr, s látta meg élve a mennyt. Ős Capitoliumot koszorús diadalmenet élén sok hős járta be – ám égbe csak ez maga szállt."

(Csorba Győző fordítása)

KAPISZTRÁN JÁNOS HALÁLA

Néhány héttel később, 1456. október 23-án, a Valkó megyei újlaki (iloki) ferences kolostorban meghalt Kapisztrán János prédikátor is. Október 29-én a kolostor kertjében, majd Újlaki Miklós erdélyi vajda és macsói bán, Újlak város földesura intézkedésére a kolostor Szent Katalin-kápolnájában temették el. Sírja forgalmas zarándokhellyé vált. Szentté avatásához a sírnál történt csodákról Varsányi István obszerváns (ferences) provinciális és Újlaki Miklós kezdeményezésére 1458 és 1461 között több jegyzőkönyv készült; ezek jelentős történelmi forrást is képeznek, mert a népi vallásosságról és hiedelemvilágról nyújtanak részletes és főleg Újlak (Ilok) tágabb környékére vonatkozó hiteles tájékoztatást. Majdnem háromszáz év múlva, 1742-ben avatták szentté.